

AJÁNLÁS ÖNKORMÁNYZATOK RÉSZÉRE

ÚJRAHASZNÁLATI KÖZPONT LÉTREHOZÁSÁHOZ

HUMUSZ
szövetség

Budapest, 2016

Tartalomjegyzék

1. A projektről	3
2. Az újrahasználatról általában	4
3. Az újrahasználati központok rendszere	5
4. Nemzetközi kitekintés	7
5. Magyar példák	11
6. Konklúzió és ajánlás	12

Szerkesztette: Dietrich Balázs

Készült a Norvég Civil Támogatási Alap támogatásával.

Az ajánlás teljes tartalma a Humusz Szövetség szellemi terméke, felhasználása csak előzetes hozzájárulással megengedett!

Az ajánlás az NCTA-2014-8346-E számú Re:Gondolatok a világról c. pályázata keretében valósult meg.

1. A projektről

A hulladékmegelőzéssel 20 éve foglalkozó civil szervezet, a Humusz Szövetség az újrahasználat témájában 2015 tavaszán szakmai munkacsoportot indított, amely program az NCTA-2014-8346-E számú Re:Gondolatok a világról c. pályázata keretében valósult meg. Célunk volt, hogy szakértők és tagszervezeteink (E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, GATE Zöld Klub Egyesület, Pécsi Zöld Kör, Zöld Akció Egyesület, Zöld Kör – a Föld Barátai Magyarország tagja) bevonásával kidolgozzuk ezt az ajánlást települési önkormányzatok számára, amely az újrahasználati központokat veszi górcső alá.

A kiírásra került Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) 3.2.1-es pályázatában a támogatható tevékenységek között szerepel a hulladékmegelőzés is, lehetőség van újrahasználati központ fejlesztésére pályázatot benyújtani. Tapasztalatunk szerint viszont az érintettek kevés információval rendelkeznek erről a lehetőségről.

A munkacsoportban induló kutatómunka és nem reprezentatív felmérés mellett szakértők és érintettek bevonásával is elősegítettük azt, hogy egy a gyakorlatban is használható rövid tájékoztató készüljön az érdeklődők számára. Az eredmények és az ajánlások bemutatásra kerültek a Humusz által szervezett Nulla Hulladék Konferencián is 2015. november 3-án.

Ezeket a tapasztalatokat a Humusz természetesen átadja és szívesen konzultál személyesen is az érdeklődő önkormányzatok, térségek képviselőivel a helyi problémákról, megoldási lehetőségekről.

2. Az újrahasználatról általában

A 2008/98/EK hulladék keretirányelv előírásaiban megfogalmazott célok között szerepel, hogy az újrahasználatot és az anyagi újrafeldolgozást kell előnyben részesíteni a hulladék energetikai hasznosításával szemben.

Fogalommagyarázat

újrahasználat: olyan művelet, amelynek révén a hulladéknak nem minősülő terméket vagy alkatrészét újrahasználják arra a célra, amelyre eredetileg szolgált.

Ennek egyik fejlett formája, ha újrahasználati központokat és hálózatokat alakítunk ki, amelyek segítségével mérhető módon járulunk hozzá a keletkező hulladékok csökkentéséhez. Ezen központok és hálózatok rendszerében modern minőségügyi útmutatók, tanúsítványok, ill. akkreditációs rendszerek alakulnak ki és ennek hatására biztonságosan használható, meghosszabbított élettartalmú termékek kerülnek vissza a piacra.

Így elsősorban a települési, nem veszélyes hulladékok (főképp használati cikkek) kezelése megoldható.

3. Az újrahasználati központok rendszere

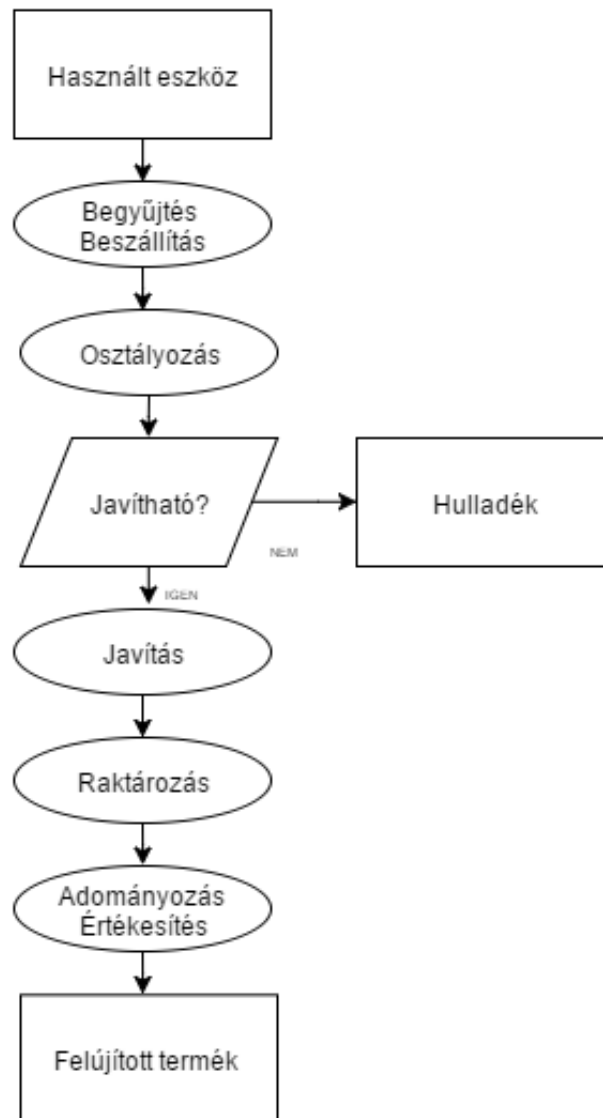
A szolgáltatás lényege, hogy a központ a feleslegessé vált, kidobásra ítélt eszközöket (pl.: bútorok, konyhai eszközök, számítástechnikai eszközök, szórakoztató elektronikai termékek, barkácsgépek, háztartási kis- és nagygépek, ruhák...) begyűjti, raktározza, azokon elvégzi a szükséges javításokat, és felajánlja a szociálisan rászoruló célcsoportnak vagy értékesíti. Továbbá a tevékenység során keletkező hulladékok környezetkímélő kezeléséről gondoskodni képes.

Alapvető fontosságú a rendszerbe beáramló termékek (amelyek nagy része a lomtalanítás során éri el a hulladékstátuszt) megfelelő minősége és mennyisége.

Az eszközök elsősorban az alábbi forrásokból szerezhetőek be:

- intelligens lomtalanítás: házhoz menő rendszer, évente 1-2 alkalommal igényelhető, a közszolgáltatás szerves része,
- lakossági beszállítás,
- hagyatéki lomtalanítás,
- vállalati lomtalanítás,
- selejtezés,
- egyéb adományok.

A szolgáltatás egyszerűsített folyamatábrája:

Az újrahasználati központok megfelelőek lehetnek munkahelyteremtésre is. A logisztika, a diszpécsterszolgálat, az adminisztráció és az értékesítés is munkaerő igényes, valamint a javításoknál és felújításoknál is szükség van képzett szakemberekre, pl. műszerészekre, asztalosokra, kárpitosokra, lakatosokra, elektroműszerészekre, stb.

Külföldi példáknál gyakori, hogy ez a rendszer segít a munkanélküliek át- és továbbképzésében, számos alkalommal szociális munkásokat és megváltozott

munkaképességűeket is alkalmaznak. A szolgáltatás bevonható a képzési rendszerbe is, akkreditált képzések végezhetőek itt, valamint szakmai gyakorlati helyszínek is megfelelőek.

Az újrahasználati központ egy rendszer, amely sok lehetséges partnerből/tagszervezetből áll, inputanyag felajánlótól, a civil szervezeteken át, a támogató szervezetekig.

Lehetséges partnerek:

- javító (társ)vállalkozások
- civil szervezetek
- nagyvállalatok/felajánlók
- települési, kerületi önkormányzatok
- helyi hulladékkezelő vállalatok
- adományboltok
- áruházak
- felsőoktatási intézmények

4. Nemzetközi kitekintés

Újrahasználati központok már a világ számos országában működnek; felépítésük, működési folyamataik eltérőek lehetnek, de a céljuk azonos: megakadályozni a termék életciklusának végének elérését, és valamilyen beavatkozás segítségével újra használható terméket létrehozni.

A RREUSE (www.rreuse.org Reuse and Recycling European Union Social Enterprises) nevű szervezet

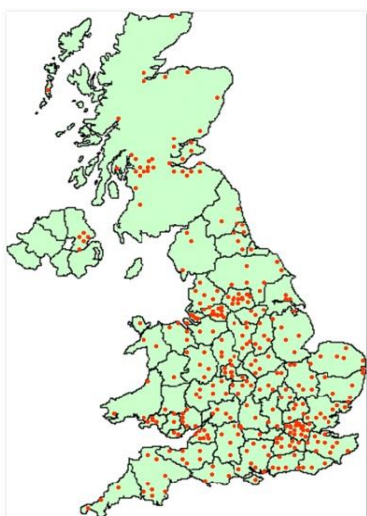

hivatott összegyűjteni, képviselni és fejleszteni az összes újrahasználati központot szerte Európában. Jelenleg mintegy 77 000 teljes állású munkavállaló és 60 000 önkéntes dolgozik a 29 tagú hálózatban. A jelenlegi tagok az alábbi országokból kerülnek ki: Ausztria, Belgium, Bosznia és Hercegovina, Horvátország, Finnország, Franciaország, Görögország, Írország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Románia, Nagy-Britannia, Spanyolország, Svédország, Szlovénia és az Egyesült Államok.

Az EU által finanszírozott CERREC (www.cerrec.eu; Central Europe Repair & Re-use Centres and Networks) program küldetése az újrahasználati központok kialakulásának elősegítése volt a közép-európai tagállamokban. A projekt 2011 és 2014 között zajlott le 9 partner szervezet részvételével Európa 7 országából. Célja volt az újrahasználat népszerűsítése, nemzetközi szakértői csapat kialakítása, egy minőségbiztosítási kézikönyv kialakítása, nemzeti akciótervek megalkotása, valamint pilot projektek megkezdése.

Példák jól működő központokra Európában:

FRN (Nagy-Britannia)

Az FNR hálózata Nagy-Britanniában

Nagy-Britanniában az újrahasználati központok közül az egyik legnagyobb és legfejlettebb egy bútorral és elektronikai eszközökkel foglalkozó szervezet. Az ÚjraBútor Hálózat (Furniture Re-use Network – FRN) egy országos egyesület, amely 1989-es alakulása óta összefogja, képviseli, támogatja és fejleszti a jótékonyági újrahasználatokkal foglalkozó szervezeteket

szerte az Egyesült Királyságban.

Jelenleg négyszáz, bútorok és elektromos berendezések újrahasználatával és újrahasznosításával foglalkozó szervezet munkáját koordinálja országszerte, amelyek a háztartási cikkek széles skáláját gyűjtik és adják tovább rászorulóknak.

Évente kétmillió tárgy kerül a közreműködésükkel rászoruló családokhoz és kb. 85.000 tonna feleslegessé vált tárgy kerül el a szemétkeréket. 3000 munkatársuk dolgozik az országban a bútorok és egyéb tárgyak begyűjtésén és kiszállításán.

Az FRN képzésekkel is segíti az újrahasználatával foglalkozó szervezeteket, és munkalehetőséget kínál a perifériára került embereknek. A tagszervezetek mérete változó; a kis helyi vállalkozásoktól a nagy szociális vállalatokig terjed.

Az FRN által felújított bútorok

De Kringwinkel Zuiderkempen (Belgium)

A De Kringwinkel Zuiderkempen (DKZ) az egyik legnagyobb flamand „reuse center” központja Mechelen közelében, Heist-op-dem-Berg faluban található. A központ egyéni szerződések

A DKZ egyik boltja

alapján 18 önkormányzat lakosainak kizárólagos lomtalanítója. A begyűjtőket, műszerészeket, asztalosokat, eladókat is beleszámítva közel kétszáz fő dolgozik

Felújított kanapék a DKZ egyik üzletében

a DKZ csapatában. A DKZ éves költségvetésének mintegy kétharmadát kvázi normatív szociális és környezetvédelmi kormányzati forrásokból teremtik elő, a termékek begyűjtéséből és eladásából származó összeget adómentesen visszaforgathatják a non-profit tevékenységükbe. A

munkások többsége ugyanis szociálisan hátrányos, nehéz helyzetű közhasznú munkás, jó részük korábban tartós munkanélküli vagy megélhetési bűnöző volt.

Egyéb jó példák a világban:

- BAN Ökoservice (<http://smartcitypartner.at/>) – Graz, Ausztria
- Rieder Initiative für Arbeit (RIFA) (<http://www.rifa.at>) - Ried im Innkreis, Ausztria
- Recycling Partner (www.recyclingpartner.de) – Stuttgart, Németország
- Recyclingzentrum Frankfurt (<http://www.recyclingzentrum-frankfurt.de/>) – Frankfurt, Németország
- Letohrádek Vendula (<http://www.letohradekvendula.cz/>) - Horní Bezděkov, Csehország
- GrassRoots Recycling Network (www.grrn.org) – Sebastopol, USA

5. Magyar példák

Számos jó példa található már meg hazánkban is, amely az újrahasználat valamely részterületével foglalkozik: pl. fejlett használt ruha hálózatok működnek, használt mobiltelefon kereskedelem, antikvítás boltok, adományboltok, online használt termékek kereskedelme, használt gépjármű kereskedelem, garázsvásárok, bolhapiacok.

Jó példa Magyarországon:

Ereuse (www.ereuse.hu) – Budapest

A 2013-ban megalapított vállalkozás az első magyarországi újrahasználati központ, amely minden típusú elektronikai hulladék kezelését végzi.

A beérkezett elektronikai hulladékokat vagy használt termékeket a szakemberek kiválogatják, átvizsgálják, ami működőképes azt javítják, tesztelik, tisztítják. A javíthatatlan berendezéseket a jogosultsággal rendelkező hulladékkezelő cégeknek adják tovább.

A termékek nagy része lakossági begyűjtés (hétvégi begyűjtő akciók) során érkezik be, ezen kívül áruházaktól (visszavitt termékek), valamint felvásárlásokból is jutnak megfelelő inputanyaghoz.

Az értékesítés online, ill. a telephelyen a szervizhelység mellett kialakított kis raktárban történik. A felújított termékekre 10 000 Ft alatt 3 nap, e felett 6 hónap garanciát vállalnak.

Kiegészítő szolgáltatásként alkalmoszerűen felvásárolnak áruházaktól el nem adott készleteket is, amit továbbértékesítenek. Az elmúlt időszakban új ágként alakították ki a babarészleget, amelyben felújított babakocsikat és játékokat értékesítenek.

A központ 4 embert foglalkoztat teljes állásban, 2 a javítási munkálatokkal, 2 pedig az ügyvezetéssel, adminisztrációval és marketinggel foglalkozik. 2014. márciusi működésük óta több mint 4500 db készüléket javítottak meg és értékesítettek.

6. Konklúzió és ajánlás

A munkacsoportban végzett kutatások eredményei azt mutatják, hogy hazánkban az újrahasználat szemlélete és ennek a megvalósult, rendszerszintű és üzletszerű formái még nem forrtak ki. Sok esetben ennek az oka nem a forráshiány, hanem a lakosság szemléletformálásának a hiánya. Komoly, működő újrahasználati központok létrehozása mellett energiákat kell fordítani erre is.

A rendszer egyik kulcseleme az ún. intelligens lomtalanítás. A lomtalanítási szolgáltatás fokozatos átvállalásával lehet ugyanis bemeneti anyagáramot biztosítani az újrahasználati (és részben újrafeldolgozási) tevékenységhez. Az intelligens lomtalanítás lényege, hogy a hagyományos szolgáltatást (évenként egyszeri-kétszeri közterületi lomtalanítás) folyamatos házhoz menő gyűjtőrendszer üzemeltetése váltaná ki. Szerencsére Magyarországon több önkormányzat is sikerrel bevezette ezt a módszert, és több település és budapesti kerület már elhatározta magát a változtatás mellett és készíti elő a rendszert.

A felsorolt technológiák a megismert külföldi példákban láthatóan jól működhetnek, ám minden „reuse centernek” elengedhetetlen feltétele a kellő állami támogatás, ill. a relatív alacsony szinten tartott fenntartási költségek.

Az újrahasználati rendszert fejleszteni kívánó kisebb települési önkormányzatoknak fontos közösen gondolkozniuk és régiós szinten együttműködniük. Kezdetben érdemes elgondolkozni azon, hogy csak egyes hulladékáramokat (pl. csak bútorok, ruhák vagy háztartási kisgépek) vonják be a rendszerbe és később azt tovább lehet fejleszteni.

Elengedhetetlen a helyszínválasztásnál figyelembe venni, hogy a beérkező termékek közül sok már nem javítható, így azok hulladékstátuszba kerülnek. Emiatt célszerű a lerakók, hulladékudvarok és újrahasznosítási központok közelébe telepíteni. Nagyon fontos a jó megközelíthetőség is, amely nagyban befolyásolja az adományozók és vásárlók betérési kedvét.

Rendkívül fontos a partnerhálózatok kialakítása, érdemes a helyi multcégekkel (adományok, használt termékek miatt), javító szakemberekkel (alvállalkozók lehetnek), civil szervezetekkel (promóciós támogatásban tudnak segíteni) együtt dolgozni.

A promóció a sikeres működés egyik kulcstényezője, egy újrahasználati központ bevezetését és felfutását is intenzív promóciós kampánynak kell kísérnie, aminek legfontosabb üzenete az általa képviselt zöld és szociális értékek kommunikálása.